

KÜRESELLEŞME BAĞLAMINDA KÂR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞLARIN GÜÇLENDİRİLMESİNDE İNTERNETİN ÖNEMİ

Yrd. Doç Dr Fatma KOCABAŞ
Anadolu Üniversitesi, İİBF,
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

ÖZET

Etkinliği son yıllarda hissedilen ve görülen sivil toplum kuruluşlarından (STK), bugün üçüncü sektör diye bahsedilmektedir. Son yıllarda, tüm dünyada sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerini arttırmaları, daha örgütlü çalışmaları, bilgi paylaşımı, teknolojinin etkisi ve yaygın kullanımı, internet olanağı ve küreselleşmenin de etkisiyle Türkiye’de bu kuruluşlar giderek daha fazla önem kazanmaya başlamıştır¹.

Hiçbir teknolojinin yayılmadığı kadar hızla yayılan iletişim teknolojileri, bir başka deyimle de bilgisayar ve internet kullanımı, yaşamın her alanını etkilemekte, bundan kâr amacı gütmeyen kuruluşlar da etkilenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar, İnternet, Küreselleşme, İletişim Teknolojileri.

1. GİRİŞ

Bütün dünyada kâr amacı gütmeyen sektör veya üçüncü sektör, kendine özgü dinamikleri ve özellikleri ile yeni ve güçlü bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Teknolojide yaşanan hızlı gelişme süreci ve ortaya çıkan web siteleri ile üyelerle iletişim ve etkileşim güçlenmektedir. İnternet üzerinden iletişim, bilgilendirme ve bilgilendirme gün geçtikçe daha çok önem kazanmaktadır. Bu

¹ Tümay Çiğerdelen, “Sivil Toplum Kuruluşlarında İnsan Kaynaklarının Yapısı ve Yönetimi”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F. II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bildiriler Kitabı, Çanakkale, 2005, Çanakkale, s.541.

bağlamda, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar da çağımız teknolojilerinden, özellikle de iletişim teknolojilerinden azami ölçüde yararlanmak durumundadırlar. Yaşadığımız bu iletişim çağında, elektronik ortamda bütün üyeleriyle ilişki kurup, onların yaşamları boyunca kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla bir biçimde etkileşimlerini geliştirmeleri ve güçlenmelerini sağlamak bu kuruluşların temel hedefleri arasındadır.

İşte bu amaçla yapılan çalışmada, küreselleşme sürecine paralel olarak, gittikçe önemi ulusal ve uluslar arası düzeyde artan kâr amacı gütmeyen kuruluşların toplumsal değişim süreciyle ilişkisi ve işlevlerini belirleyerek, temel özelliklerini ve internetin kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için önemi ortaya konacaktır.

2. KÂR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞLARA GENEL BİR BAKIŞ

Gerek ülkemizde gerekse dünyada kâr amacı gütmeyen kuruluşların önemi giderek artmaktadır. Ülkemizdeki sayılarının on binlerce ifade edilmesi ve toplum üzerindeki etkisi de bunu ortaya koymaktadır. Tarihimizde –özellikle Osmanlı Devletin’de- büyük bir işlev üstlenmiş olan bu kurum ve kuruluşlar, günümüzde de gelişmelerini sürdürmekte ve ekonomik toplumsal yapımıza katkı sağlamaktadır². Özellikle gelişmiş ülkelerde, son yıllarda yoğun bir şekilde “gönüllü sektör (voluntary sector)”, “kâr amaçsız sektör (non-profit sector)”, “hükümet dışı örgütler (non- governmental organizations)”, “üçüncü sektör (third sector)” olarak da adlandırılan yeni bir sektörün yükselişine tanık olunmaktadır.

Bugün sivil toplum kuruluşları, devletin son dönemde küreselleşme olgusu karşısında gerilemesi ve bir çok alandaki belirleyiciliğinin sorgulanması karşısında önemli görevler üstlenmişlerdir. Günümüzde, uzun bir süre Devletin kendi tekelinde bulunan sosyal politika alanındaki etkinliği gittikçe azalmaktadır. Bu sivil demokratik yapılar için önemli bir fırsattır. Devlet vatandaşa karşı yerine getirmesi gereken eğitim, sağlık, yaşlı bakımı, afetle mücadele, çevre, kadın, din, insan hakları vb. yükümlülüklerinin önemli bir kısmını sivil toplum kuruluşlarına devretmeye başlamıştır. Bu devir, hükümet dışı ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar olarak tanımlanan sivil toplum kuruluşlarını sosyal politikanın bizzat uygulayıcısı konumuna getirmeye başlamıştır. Günümüzde

² M. Emin İnal-D. Mehmet Biçkes, “Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S.26, Ocak-Haziran 2006, <http://iibf.erciyes.edu.tr/dergi/sayi26/einal.pdf>, Erişim Tarihi: 10.05.2008.

hükümetlerin ulaşamadığı, sorunlarını çözmede yetersiz kaldığı alanlara sivil toplum kuruluşlarının girmiş olması ve buralarda etkin olması önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapılan birçok çalışma, 1980'ler ve 1990'lar boyunca kâr amacı gütmeyen kuruluşların sayısında, istihdam paylarında ve gelirlerindeki ilerlemeyi ortaya koymuştur³. Birçok ülkede kâr amacı gütmeyen sektör, kamu ve özel sektörden daha fazla performans göstermekte ve kâr amacı gütmeyen eski ve yeni kuruluşlar daha girişimci ve üretici duruma doğru değişmektedir⁴.

21. yy. artık sivil toplum kuruluşlarının çağa damgasını vuracağı bir yüzyıl olacaktır. Çağdaş demokrasiler, genel olarak başlıca üç sektöre ayrılırlar. İlki; tüm çalışanları genel veya katma bütçeli idarelerde ve belediyelerde kamu hizmeti gören görevlilerden oluşan birinci sektör'dür. Bu sektöre kısaca kamu sektörü de denilmektedir.

İkincisi; kâr amaçlı özel sektördür. Devletin ekonomik gücünü asıl bu sektör oluşturur.

Üçüncüsü ise, vatandaşların kâr paylaşma amacı gütmeksizin, gönüllü olarak kamu görevlerine (devlet hizmetlerine) katılımını gerçekleştiren vakıf ve dernek gibi gönüllü kuruluşlardan oluşan üçüncü sektördür. Bu sektöre vakıf ve derneklerin yanı sıra; platform, grup, hareket ve inisiyatifleri de ekleyebiliriz. Bu sektörde yer alan örgütlerin, kullanım alanına bağlı olarak farklı kavramlarla ifade edildiği görülmektedir. Bu sektöre "vatandaşlar sektörü", "gönüllü kuruluşlar sektörü", "üçüncü sektör", "sivil toplum kuruluşları sektörü de" denilmektedir.

Üçüncü sektör, kâr amaçlı özel sektör ile iktidar amaçlı kamu sektörü yanında kamu ile ilgili farklı bir sosyal alanı oluşturmaktadır. Üçüncü sektörün, hem kamu sektörü hem de özel sektör üzerinde büyük bir sosyal, ekonomik ve siyasal etkisi bulunmaktadır⁵.

Dünya'da ve özellikle Avrupa'da, vakıflar ve dernekler, kamu sektörü ve kâr amaçlı özel sektör yanında, kâr amaçsız sektör, üçüncü sektör veya NGO'lar adı altında çoğulcu ve katılımcı çağdaş demokrasinin üç temel sektöründen biri

³ Lester M. Salamon-H. K. Anheir, **The Emerging Sector: An Overview**, The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies, Baltimore, (1994), s.3.

⁴ Alberto Bacchiaga-Carlo Borzago, **The Economics of Third Sector, Towards a More Comprehensive Approach**, s.1.

⁵ Necdet Sağlam, "Avrupa Birliğinde ve Türkiye'de Vakıflar", **Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi**, Temmuz-Eylül 2006, s.47.

olarak ulusal ve uluslar arası düzeyde hızla gelişip örgütlenmekte ve hükümetleri ve hükümetler arası kuruluşları gittikçe daha büyük ölçüde etkilemektedir⁶.

3. KÂR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞ KAVRAMI

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar (Non-profit Organizations), ansiklopedik manada kâr amacı gütmeyen ve devlet kökenli olmayan kuruluşlardır. John D. Rockefeller'in, "görünmez (invisible) sektör⁷ olarak adlandırdığı bu sektörün yapı yönünden çok hızlı bir şekilde farklılaşması ortak bir tanıma güçleştirmektedir⁸. Literatür incelendiğinde bir çok kavramla tanımlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu kavramlardan yaygın olarak kullanılanlar ise şunlardır; Üçüncü sektör (third sector), kâr amaçsız sektör (non-profit sector), gönüllü sektör (voluntary sector), bağımsız sektör (independent sector), kâr gütmeyen kuruluşlar (non-profit organizations), hükümet dışı örgütler (non-governmental organizations), özel gönüllü örgütler (private voluntary organizations), hayırsever yardım kuruluşları (charitable organizations), üye yararına çalışan örgütler (public benefit organizations), karşılıklı yardım örgütleri (mutual benefit organizations), vergiden muaf kuruluşlar (tax-exempt organizations).

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar kavramından kastedilen nedir? Bu soruya verilebilecek en uygun yanıt; vakıf, birlik ve bu gibi isimlerden oluşan yaklaşık olarak aynı veya benzer amaca hizmet eden kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve örgütler şeklindedir⁹.

Bu kavram, esas itibarıyla, sahiplerine ya da kurucularına kâr sağlama amacı gütmeyen kuruluşları vurgulamaktadır. Fakat, bu kuruluşlar bazen kâr yaparlar. Diğer bir ifadeyle, belli bir dönem içinde giderlerinden daha fazla gelir elde ederler. Ancak, kurucularına kâr dağıtmazlar. Sağlanan kârı tekrar kurucularının amaçları ve misyonu için kullanırlar¹⁰.

⁶ Zekai Baloğlu, "2000'li Yıllarda Daha Sağlıklı Bir Demokrasi ve Sivil Toplum Nasıl Yaratabiliriz: Üçüncü Sektörün Rolü", TÜSEV, **Daha Sağlıklı bir Demokrasi ve Toplum için Türkiye Vakıflar ve Dernekler (Sorunlar ve Değişime Yapısal Uyum Önerileri)**, İstanbul 2000, s.64.

⁷ Michael O'Neill, **The Third America**, The Jossey-Boss Nonprofit Sector Series, California, 1989, s.1.

⁸ A. Smith-R. Baldwin-E.White, "The Nonprofit Sector Series", **The Nonprofit Organization Handbook**, Ed. Trayee Daniel Connors, Second Ed., 1988, s.1-3.

⁹ Nagehan Talat Arslan, "Kâr Amaçsız Örgütler ve Stratejik Yönetim", **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, C.28, S.2, Aralık 2004, s.155.

¹⁰ Davut Aydın-Necdet Sağlam-Mehmet Başar-Muhsin Öztürk, **Kâr Amacı Gütmeyen Sektör Olarak Vakıflar (Mevcut Durumları, Sorunları ve Çözüm Önerileri)**, Eskişehir, 1999, s.4.

Gittikçe büyümekte olan bu yeni sektörün tanımlanması amacıyla birçok kavramın ortaya atıldığı görülmektedir. Belki de, günümüzde en yakın anlamı veren kavram, "üçüncü sektör" kavramıdır. Anlatılan konunun özelliğine göre, özellikle sektör bazındaki tartışmalarda üçüncü sektör, örgüt bazındaki tartışmalarda ise kâr amaçsız kuruluş terimleri tercih edilmektedir.

Bu alanda kullanılan kavramlar incelendiğinde; bu sektörü Corneuelle, 1965 yılında bağımsız sektör olarak adlandırmıştır. Üçüncü sektör olarak kullanımı ise, 1970'lerde ortaya çıkmıştır¹¹. Bu kavram ilk kez, Etzioni (1973); Neilsen (1973); Lewitt (1973) gibi Amerikalı bilim adamları tarafından kullanılmıştır ve daha yakın zamanlarda ise, Douglas (1983); Reiehor; Ronge (1988) gibi Avrupalı bilim adamları tarafından kullanılmaktadır¹². Salamon ve Anheir, kâr amacı gütmeyen kuruluşların ortaya çıkışını 20. yy'ın en büyük keşfi olarak nitelemiştir¹³.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşların tanımının, bu kurumların çok yaygın ve güçlü olduğu ülkelerin başında gelen ABD'deki yasalarda (eyalet yasalarında) yapıldığı görülmektedir. Ohio eyaleti mevzuatındaki tanıma göre, "kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, maddi bir gelir veya kâr elde etmek amacıyla kurulmamış olan, bundan dolayı da net gelirinin tamamı veya bir kısmı üyelerine, çalışanlarına veya herhangi bir özel şahsa dağıtılmayan kuruluşlardır. Fakat, kuruluşa sunulan hizmetlerin karşılığında yapılan makul ödemeler, maddi kazanç veya kârın dağıtılması olarak değerlendirilemez..."¹⁴.

Diğer bir tanıma göre kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, "mal ve hizmet üretmek amacıyla kurulan yasal ya da sosyal varlıklardır. Ancak, bunların statüleri; kurdukları, kontrol ettikleri ya da finanse ettikleri kuruluşların, kendilerinin gelir, kâr ya da diğer finansal kazanç kaynağı olmasına izin vermemektedir"¹⁵.

Bir başka tanıma göre de; "kurucularının, yöneticilerinin ve üyelerinin birinci derecedeki amacı kâr elde etmek yerine, kişileri yaşam kalitelerini pozitif yönde değiştirmeyi amaç edinerek topluma hizmeti hedef alan kuruluşlara"¹⁶

¹¹ Birgül Şimşek, **Üçüncü Sektör, Kavramlar ve İşlevleri Açısından İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 1995, s.5.

¹² W. Seibel and H. Anheir, "Sociological and Political Science Approaches to Third Sector" **The Third Sector Comparative Studies of Nonprofit Organizations**, Ed. Seibel-Anheir, Newyork, 1990.

¹³ Lester M. Salamon-Anheir K. Helmut, "The Civil Society Sector", **Society**, Vo:34, No:2, Jan/Feb.1997.

¹⁴ Süleyman Özdemir, **Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti**, İstanbul Ticaret Odası Ya No:64, İstanbul, 2004b, s.275.

¹⁵ OECD, "Non-Profit Institutions-NPIS", **Glossary of Statistical Terms**, <http://cs3-hq.oecd.org/scripts/stats/glossary/detail.asp?ID=1822>, Erişim Tarihi:10.7.2008.

¹⁶ Peter F. Drucker, **Managing The Non-Profit Organization**, Oxford, (1990), s.14.

kâr amacı gütmeyen kuruluşlar denmektedir. Bu tanımdan hareketle, kâr amacı gütmeyen kuruluşların hiç kâr elde etmeyecekleri/etmek istemeyecekleri anlaşılmalıdır. Bu kuruluşlarda kâr, diğer kuruluşlarda olduğu gibi temel amaç değil, kuruluşun topluma hizmet biçiminde belirlenen amacını gerçekleştirmede yardımcı olacak kaynakların sağlanması için ulaşılması gereken bir araç olarak görülmektedir. Bu ayırıcı özellikten dolayı, bu tür kuruluşlar kâr amaçlı kuruluşlar ve kamu sektörü yanında "üçüncü sektör" diye de adlandırılmakta ve onların bir alternatifi değil, tamamlayıcısı olarak kabul edilmektedir¹⁷.

1980'lerde Salamon ve Abramson (1982); James (1989); ve Weisbord gibi bilim adamları diğer kavramlar yanında bir de kâr amaçsız sektör kavramını kullanmaya başlamışlardır¹⁸. Kâr amaçsız sektör, en geniş anlamda "kişisel gönüllü çalışmanın kolektif biçimi olarak da tanımlanabilir". Diğer bir anlatımla, gönüllü çalışma, çalışanlar açısından bir gelir getirmeyen, hiçbir zorlama temeli olmayan amaçlarla gerçekleştirilen, belirli moral ve sosyal dengelere ulaşmak için bir araç konumundadır¹⁹.

AB ise, üçüncü sektörü ekonomik açıdan tanımlar. "Sosyal ekonomi, kooperatifler, birlikler ve vakıfları (gönüllü organizasyonlar) içerir. Bu girişimler, işbirliği, dayanışma, kendi kendine yardım, gönüllülük ve kâr amacı gütmemesi gibi kamu ve özel sektörden onları ayıran genel ilkelere göre tanımlanır"²⁰.

Üçüncü sektör, "çoğulculuk için güç kaynağı ve bir çeşit sosyal güvenlik sağlayan örgütler olarak da tanımlanabilir"²¹.

Bütün bu tanımlardan sonra genel bir tanım vermek gerekirse; "Üçüncü sektör, kâr amacı taşımayan, hükümetten bağımsız, gönüllülük prensibi ile çalışan, belirli bir amaç etrafında toplanan bireyler tarafından oluşan ve toplumda belirli işlevleri üstlenen sektör" olarak tanımlayabiliriz²². Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar (üçüncü sektör kuruluşları), devletin (kamu sektörünün) yetersiz kaldığı alanlarda topluma hizmet götürmek amacıyla ortak hedefe

¹⁷ İnal-Bıçkes, <http://iibf.erciyes.edu.tr/dergi/sayi26/einal.pdf>.

¹⁸ Gunnor Folke Schupput, "State Market, Third Sector", **Nonprofit and Voluntary Sector**, Quartely, 20, No.2, 1994, s.127.

¹⁹ Şimşek, **Ön.ver.**, s.8.; Tracy Daniel Connor, **The Nonprofit Organization Handbook**, McGRAW-Hill Book CompAny, 1980, s.1-3.

²⁰ Necdet Sağlam, "Non-Governmental Organisation (NGO) Policy In The European Union and Turkey", Peter G. Xuereb, **The European And The Mediterranean (The Mediterranean's European Challenge)**, Volume V, European Documentation and Research, Centre University of Malta, 2004, s.379.

²¹ Şimşek, **Ön.ver.**, s.5'den John Von Til, "Defining Philontropy", **Critical Issues in American Philantropy**, Der. J. Von Til Critical Issues Jossey-Bass Publisher San Fransisco, 1990, s.20.

²² Şimşek, **Ön.ver.**, s.9.

yönelmiş insanlar tarafından kurulan ve kâr amacı gütmeyen, diğer bir ifadeyle elde edilen geliri yönetim kurulunu kontrol eden kişilere veya üyelere dağıtmayan yapılardır. Daha esnek olmak ve isteklere anında cevap verebilmek açılarından kamu sektörüne göre daha avantajlı konumdadırlar²³. Bu kuruluşlar, hükümete ait bir kurum olmamalarına rağmen, kamuya yönelik hizmet verirler ve bu özellikleriyle üçüncü sektörü oluştururlar.

Üçüncü sektör olarak kabul edilen kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, orijinleri, hacimleri, finansal yapıları, faaliyetleri, hizmet götördükleri kesim ve amaçlarına ulaşmada kullandıkları araçlar açısından büyük bir çeşitlilik göstermektedir²⁴.

4. KÂR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞLARIN ÖZELLİKLERİ

Farklıklarına rağmen kâr amacı gütmeyen kuruluşlar birçok ortak özelliğe sahiptir. Dünya genelinde sadece birkaç büyük kâr amacı gütmeyen kuruluş vardır. Çoğunluğu sınırlı kaynağa sahip, gönüllü çalışanlara dayanan, küçük ve topluluk tabanlıdır. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, kâr amaçlı olanlardan farklı olarak bağımsız organize edilirler ve kendi kendilerini yönetirler. Anlayışlarında ya üyelerinden daha fazla yararlanmak için ya da daha geniş bir hedefe ulaşmak için yerel ya da daha geniş çaplı topluluğa daha fazla bireyi kazandırma amacı vardır. Başarılı kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, gönüllülerle, destek verenlerle, bağış sahipleriyle ve hayatta kalmalarının teminatı olan medya ile ilişkilerini geliştirmede beceriler geliştirmişlerdir²⁵.

Sonuç olarak gittikçe büyüyen bu sektörde örgütlerin tanımlanmasında ortak bazı kriterleri saptamak mümkündür²⁶:

- **Gönüllülük:** Çalışanları için hiçbir zorlamanın olmadığı, maddi karşılıktan çok sosyal ve psikolojik tatmin sağlamak istemeleri ve insanların olanaklarını ve enerjilerini özgürce harcamaları. Yönetim kurulunun

²³ M. Atilla Öner, **Kavram Kargaşası, Üçüncü Sektör?=Sivil Toplum**, <http://www.toplum.org/makale/3.sektor-genis.pdf>, Erişim Tarihi: 5.11.2007.

²⁴ Figen Dalyan, "İnternetin Kar Amacı Gütmeyen Organizasyonlar İçin Taşıdığı Potansiyel ve Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfında Bir Uygulama", **SBF. Dergisi**, 2004, C.59, S.1,S.2, http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi_makale.php?SonucSayfa=2&yazar_adi=Figen&yazar_soyadi=Dalyan&cilt=59&sayi=1&yil=2004&makale_sira=36, Erişim Tarihi:10.7.2008.

²⁵ Aynı, http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi_makale.php?SonucSayfa=2&yazar_adi=Figen&yazar_soyadi=Dalyan&cilt=59&sayi=1&yil=2004&makale_sira=36.

²⁶ Şimşek, **Ön.ver.**, s.9; Lester M. Salamon, "The Third Sector and Volunteering in Global Perspective", **The 17th Annual International Association of Volunteer Effort Conference**, Amsterdam, The Netherland, January, 2001, <http://www.jhu.edu/ccss/publications/speeches/index.html>. Erişim Tarihi: 5.06.2008.

gönüllülerden oluşması bile bir kuruluşun gönüllü organizasyon olarak nitelendirilmesi için yeterlidir.

- **Hükümetten bağımsız olma:** Kamu sektörünün bir kolu değildir. Hükümetle bir bağlantısı yoktur. Yani hükümetin bir parçası değildir.
- **Kâr amacı taşımaması:** Bu örgütler kâr elde etmek amacıyla kurulmazlar. Faaliyetleri sonucu kâr elde edebilir. Fakat bu kâr üyelere ve yönetim kuruluna dağıtılmaz. Elde edilen kâr faaliyetler veya örgütün devamlılığını sağlamak için kullanılır. Asıl amaçlanan maddi beklentiden ziyade, sosyal ve psikolojik doyum sağlamaktır.
- **Belirli bir hedefi olması:** İlk ortaya çıktıklarında kamu yararı hedefi olsa da gittikçe üye yararı da hedeflenmektedir ya da birden çok hedefi olmaktadır.
- **Örgüt Olmaları:** Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar kurumsal kimliğe sahip birer örgüttürler.

5. KÂR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞLARIN ÖNEMİ VE İŞLEVLERİ

5.1. Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Önemi

Toplumsal yapının sağlıklı işleyebilmesi için, çeşitli nedenlerle toplumun diğer kesimlerine nazaran dezavantajlı durumda bulunan bireylerin ve grupların desteklenmesi; sosyal, kültürel ve çevresel sorunların üstesinden gelinmesi, din sağlık, politika gibi hizmetlerin yerine getirilmesi kaçınılmaz bir gerekliliktir. Toplumsal yapı açısından yaşamsal bir önem taşıyan bu gerekliliklerin yerine getirilmesinin, bu gereklilikleri yerine getiren birey ve kurumlar açısından doğrudan bir ekonomik getirisi de bulunmamaktadır. Bu noktada, kâr amaçsız kuruluşların üstlendikleri fonksiyonların önemi anlaşılmakta ve onlara duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır²⁷.

Günümüzde devletin üstün olduğu durumdan, devletin hatta kâr amaçsız gönüllü sektörün merkezde olduğu yapıya doğru bir dönüşüm yaşanmaktadır. Kâr amacı gütmeyen üçüncü sektör kuruluşlarının doğmasının temel nedenlerinden birisi devletin halkın tüm sosyal ihtiyaçlarını etkinlik ve verimlilik açısından yeterince karşılayamamasıdır. Refah Devletinin günümüz-

²⁷ İnal-Bıçkes, <http://iibf.erciyes.edu.tr/dergi/sayi26/einal.pdf>.

deki dönüşümüyle birlikte, son yıllarda sosyal hizmetlerin sağlanmasında kâr amacı gütmeyen kuruluşlar önem kazanmış ve bu kuruluşlar gittikçe daha aktif bir rol oynamaya başlamıştır. Son yıllarda özellikle çevre, kadın, eğitim, sağlık ve insan hakları gibi konuların ele alınışında bu kuruluşların rolü artmıştır²⁸.

Günümüzde, hemen her alanda köklü değişimler yaşanmaktadır. Ancak, böylesi bir ortamda dahi insanoğlu rekabet yarışı içinde olmadığı, manevi ve duygusal tatmin bulduğu ortamlara artan oranda ihtiyaç duyacaktır²⁹. Bu nedenle, değişim ve gelişim insanlığı nereye götürürse götürsün, insanların manevi tatminlerinin sağlandığı, ortak değerler, çıkarlar ve amaçlara sahip kişilerin oluşturduğu örgüt ve birliklerin daha da güçlenmesi söz konusu olacaktır³⁰.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, toplumsal tepkinin dinamiği ve demokrasinin emniyet sübabıdır. Bir ülkede kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ne kadar güçlüyse o ülke de o kadar güçlüdür. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar da siyasal partiler gibi demokratik hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Bu kuruluşlar olmayınca toplumun sorunlarını siyasal sisteme iletmesi, onu harekete geçirmesi mümkün değildir.

Özellikle ilk sanayi toplumunda gittikçe farklılaşan çıkarların, toplumsal bölünmelere yol açmasını engellemek için bu kuruluşlar önemli görevler üstlenmişlerdir³¹. Artık günümüzde, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar bir lüks olmanın ötesinde toplumun vazgeçemediği ihtiyaçlardır³².

Kâr amacı gütmeyen kuruluşların varlığının, toplumun gücünün bir ifadesi olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu tip örgütlenmeden yoksun bir toplum, devlet karşısında özerk bir kimliğe sahip olmayan, demokrasiden yoksun, otoriterliğin egemen olduğu bir toplum olur. Bu nedenle, her şeyden önce kâr amacı gütmeyen kuruluşların işlevlerinin ve öneminin toplumun büyük kesimi tarafından kavranılması, daha sonra da işlevsel açıdan kâr amacı gütmeyen kuruluşların uygulama da karşılaştıkları sorunların giderilmesi önem taşımaktadır.

²⁸ İnal-Bıçkes, <http://iibf.erciyes.edu.tr/dergi/sayi26/einal.pdf>; B. Bradley-P. Jansen and L. Silverman "The Nonprofit Sector's 100 Billion Opportunity", **Harvard Business Review**, March, 2003, pp.96; Tessa Spencer, "The Potential of The Internet For Nonprofit Organizations", http://www.firstmonday.org/ISSUES/issue7_8/spencer/index.html. Erişim Tarihi:10.07.2008.

²⁹ Peter F. Drucher, "What Business Can Learn From Nonprofits", **Harward Business Review** , July-August (1989), s.90.

³⁰ H. Erkan, **Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme**, Türkiye İş Bankası Kültür Ya.: 326, İstanbul, s.105.

³¹ Şimşek, **Ön.ver.**, s.44.

³² Drucher, **Ön.ver.**, 1994, s.112-113.

Üçüncü sektöre bu kadar önem verilmesinin nedeni; değişim halinde olan bir toplumda, vatandaşlarını sadakatle savunan tek sektör olmasıdır. Baş döndürücü bir hızla değişen bir dünyada, topluluklarımızda hala varlığını sürdüren sosyal uzlaş ve sosyal güven yeni bir model arayışı içinde olan yeni sektöre bağlanmıştır³³.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, fakirliğin yapısal nedenlerini yok etmek, insan haklarını oluşturmak, çevreyi korumak ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla çalışmaktadırlar. Dünyanın büyük bir kısmını etkileyen fakirlik ve sosyal ihtiyaçların artmasından dolayı, tüm ulusal ve uluslar arası yardımlara rağmen dünyada fakirlik ve sosyal sorunlar devam etmektedir. Fakir ülkeler ve zengin ülkelerin fakir bölgeleri hala varlığını korumaktadır. Afrika, Ortadoğu'nun büyük bir bölümü, Asya ülkeleri ve Latin Amerika'da fakirlik yoğun bir şekilde varlığını korumaktadır. Bu eğilim ise, ulusal ve küresel barış için bir tehdit unsuru olmaktadır.

Günümüzde tüm çabalara rağmen, ülkelerin sosyal gelişme sürecinin yavaş olduğu görülmektedir. 21. yy yaşadığımız şu günlerde dünya üzerinde 3 milyar kişi hala, günde 2 doların altında yaşamakta, zenginler ve fakirler arasındaki uçurum büyümektedir. Ayrıca, 130 milyon çocuk hala eğitimin dışındadır, 1,5 milyar kişi hala temiz suya ulaşabilmiş değil ve 2 milyar kişi de kanalizasyonsuz bir ortamda yaşamaktadır. Tüm bu olumsuz koşullara iletişim teknolojileri sayesinde tanık olan kişilerin bunları görmezlikten gelmeleri düşünülemez. Bu bağlamda, bu kişiler için sorumluluk duymak insan olmanın bir gereğidir. Bu sorumluluğu duyan kişiler de gönüllülük esasına dayalı faaliyetlerini küresel düzeye taşımaktadır³⁴. Diğer bir ifadeyle, kamu sektörü ve kâr amaçlı özel sektörün faaliyetlerinin yetersizliği nedeniyle sosyal ve ekonomik sektör olarak sivil toplum ortaya çıkmaktadır. Böylece hükümet dışı örgütler bir dönüşümü gerçekleştirmektedir³⁵.

Hükümetlerin sosyal ve ekonomik sorunlar karşısındaki başarısızlıkları yeni arayışları gündeme getirmektedir. Ulusal bütçelerin ve dış yardımların sosyal ihtiyaçlar için yeterli olmayışı³⁶, bütçe açısından daha güçlü küresel kâr amacı gütmeyen kuruluşlara ihtiyaç duyulmasına yol açmıştır. Bu ihtiyaçlara bir

³³ Carlos Monjardino, "Avrupa'da ve Dünya'da Üçüncü Sektör Hareketi", **Daha Sağlıklı bir Demokrasi ve Toplum için Türkiye Vakıflar ve Dernekler (Sorunlar ve Değişime Yapısal Uyum Önerileri)**, TÜSEV Ya., İstanbul 2000, s.108.

³⁴ James D. Wolfenson, **A Proposal for a Comprehensive Development Framework**, <http://www.worldbank.org7cdf-text.htm>, January 21, 1999, Erişim Tarihi: 5.06.2008.

³⁵ <http://www.globalpolicy.org/ngos/docs99/montreal.htm>, World Civil Society Conference, Canada, December 8, 1999, s.1.

³⁶ Bruce Schearer, **The Role of Philanthrop in International Development**, <http://www.icln.org/gendocs/rolephil.htm>, 1998, Erişim Tarihi: 5.06.2008.

cevap olarak üçüncü sektörün güçlendiğine tanık olunmaktadır. Tüm bu gruplar arasındaki ortak payda, aile yaşamının, işyerinin ve hükümetin dışındaki kişilerin bir araya gelmesidir. Bu kişiler, sorunların çözümü ve daha güzel bir dünya için bir araya gelmişlerdir. Onların hem zamanları hem de emekleri gönüllüğe dayanmaktadır.

5.2. Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların İşlevleri

Üçüncü sektör gelişmiş ülkelerde çok hızlı bir büyüme içerisinde. Kamu sektörünün yükünü kısmen azaltmaktadır. Eğitim, çevre, sağlık, yaşlı ve kimsesizlere yapılan yardımlar üçüncü sektörün işlevlerinin bir kısmını oluşturmaktadır. Doğayı koruma çabaları, kimsesizlerin korunması, sağlık hizmetleri, toplum güvenliği hizmetleri vb. etkinlikler uzun dönemde toplum refahının sağlanması ve sürdürülmesi için gerekli unsurlardır. Bu hizmetler çok maliyetli olması nedeniyle, kâr amacı güden kuruluşlar tarafından pek yerine getirilememektedir³⁷.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, bir çok alanda görülmektedir. Bu kuruluşları geniş bir yelpazedeki işlevlerine ve sunulan hizmetlere göre faaliyet gösterdiği alanlar şunlardır;

- Eğitim alanında faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kuruluşlar; özel okullar, kolejler, üniversiteler vb.,
- Kültürel alanda faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kuruluşlar; müzeler, hayvanat bahçeleri, opera ve tiyatrolar vb.,
- Dini alanlarda faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kuruluşlar; camiler, medreseler, tekkeler, kiliseler, havralar, sinagoglar ve sair ibadet mekânları,
- Yardım ve hayırsever amaçlı faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kuruluşlar; sağlık kurumları, araştırma kurumları, yardım toplayan gruplar, dini amaçlara hizmet etmek ve dini daha geniş zeminlere yaymaya çalışan örgütler,
- Sosyal alanlarda faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, aile planlama örgütleri, Kızılay, Yeşilay, çeşitli hastalıkları önlemek ve hastalara destek olmak amacıyla kurulan dernekler ve vakıflar,
- Sağlık alanında faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kuruluşlar; hastaneler, hemşire evleri, sağlık sorunlarını araştırma örgütleri,

³⁷ Drucker, **Önver**, (1989), s.88; Ekrem Cengiz-Fazıl Kırkbir, "Kâr Amacı Gütmeyen Kurumlarda Müşteri Memnuniyeti ve Hizmet Kalitesi İlişkisi: Karadeniz Bölgesi Örneği, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C.21, S.1, 2007, s.263.

- Politik ve siyasi alanda faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen örgütler; siyasi partiler, dernekler vb.,
- Bayındırlık ve çevrecilik alanında faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kuruluşlar; çevreci kurumlar, yeşil barış, nükleer santrallere karşı mücadele eden örgütler.

Yukarıdaki örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bu kuruluşların işlevleri arasında, sosyal güvenlik hizmetleri, gelir-servet dağılımını düzenleyici etkinlikler, istihdam artırıcı işlevler de yer almaktadır. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar çoğunlukla bireysel çıkarlarının üstündeki çıkarlara hizmet ederler ve kendi alanlarındaki diğer kuruluşlarla hem rekabetçi hem de işbirlikçi bir yaklaşım içindedirler³⁸.

Çalışma alanları; teknolojik danışmanlıktan insan hakları savunuculuğuna, medya kuruluşlarının eğitilmesi ve demokrasiye hazırlanmasından çevre kirliliği ile savaşıma gençlere yönelik eğlence ve sanat girişimlerinden sağlık eğitimine kadar çok geniş bir alana yayılmıştır. Bir sivil toplum kuruluşu olan kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, yüzyıllardır sosyal refahın sağlanmasına hizmet etmektedirler³⁹. Bu bağlamda, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar toplumların demokratikleşmelerine ve halk içindeki inisiyatifin organize edilip yine toplum yararına çalışmalara çevrilmesine yardımcı olmaktadır. Tüm Dünyada tanınan kâr amacı gütmeyen kuruluşlara örnek olarak; Kızıl Haç, Dünya Yaban Hayatı Fonu, Amnesty International ve Greenpeace, Türkiye’de ise Çağdaş Yaşamı Destekleme Vakfı, Doğal Hayatı Koruma Vakfı, Türk Eğitim Vakfı, Bizim Lösemili Çocuklar Vakfı, Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, verilebilir⁴⁰. Kısaca kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, çevre gruplarını, oyun gruplarını, çocuk bakım merkezlerini, hayır kuruluşlarını, spor ve eğlence kuruluşlarını, dini grupları ve hizmet gruplarını içerir.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşların özellikle ABD ve Avrupa’da, gerek çalışan sayısı ve gerekse yarattığı ekonomik değer ile böylesine önem taşıması, aslında bu organizasyonların toplumlarda üstlendiği rolün öneminin bir sonucudur.

Ne özel sektöre ne de kamuya ait olan kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, üçüncü sektör olarak bilgi toplumundaki yerlerini almışlardır. Günümüz bilgi

³⁸ Arslan, **Ön.ver.**, s.156; Sharon Oster, **Strategic Management for Nonprofit Organizations**, Prentice-Hall, 1995, Oxford, s.34-38.

³⁹ Süleyman Özdemir, “Kar Gütmeyen Kuruluşlar ve Sosyal Refahın Sağlanmasında Artan Rolü”, **Sosyal Siyaset Konferansları**, S.48, İstanbul, İ.Ü. İktisat Fakültesi Ya., 2004a, s.129-161.

⁴⁰ Mehmet Binay, “Sivil Toplum Örgütü mü, Gizli İstihbarat Teşkilatı mı?” **Büyüteç**, 20 Şubat 1997, (<http://turkiye.net/mbinay/news/analiz24.htm>), Alınış Tarihi, 24.08.2007.

toplumunda yaşanan değişim, kâr amacı gütmeyen kuruluşların faaliyet alanlarını genişletmekte ve onlara yeni işlevler yüklemektedir.

6. KÜRESELLEŞME VE KÂR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞLAR

Günümüzde değişim, herkes tarafından kabul edilen bir olgudur. Değişim günümüzde sınırları olmayan ve hayatın bütün alanlarını etkileyen baş döndürücü bir hızla gerçekleşmektedir. Geçen yüzyılın son çeyreğinde başladığı kabul edilen değişim, kâr amacı gütmeyen kuruluşları da etkilemektedir.

Küreselleşme süreciyle birlikte, sosyal devlet anlayışının kaybolması ile boşalan kamusal hizmetler kâr amacı gütmeyen, mal varlığını ve etkinliğini gönüllü olarak kamusal alana yönlendiren üçüncü sektör tarafından gerçekleştirilmektedir. Bugün sivil toplum kuruluşları, devletin son dönemde küreselleşme olgusu karşısında gerilemesi ve bir çok alandaki belirleyiciliğinin sorgulanması karşısında önemli görevler yüklenmişlerdir. Sanayileşme süreciyle birlikte, sosyal refah hizmetlerinin sağlanmasında devletin ön plana geçtiği, uzunca bir süre devletin sosyal refah işlevini sağlama görevini tek başına üstlendiği, ancak 1970'li yıllardan itibaren ortaya çıkan küreselleşme ve neo-liberal akımın, devleti etkinsizlikle suçlayarak diğer birçok alanla birlikte, sosyal politikadan da çekilmeye zorlaması sonucunda kâr amacı gütmeyen kuruluşların gelişip güçlenmeye başladığı görülmektedir⁴¹.

Küreselleşmenin önemli etkilerinden olan bireyselleşmenin yükselişi ve bu durumla tezat gözüken bireyin öneminin azalışı, yok sayılması, itibar yitimi ve kendini gerçekleştirememesi gibi durumlar modern toplum bireyini gönüllü kuruluşlara yöneltmiştir. Küreselleşme ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler de kâr amacı gütmeyen kuruluşların gelişmesini sağlamıştır.

Enformasyon toplumuna geçişle birlikte, insanların kendi istekleri ile katılmış oldukları kâr amacı gütmeyen kuruluşlarda da (üçüncü sektör) artma eğilimi vardır. Nitekim Amerika gibi enformasyon toplumu sürecinde olan ülkelerde, kar amaçsız izciler, kızılhaç, kiliseler vb. gönüllü kuruluşların üye sayılarında olağanüstü bir artış gözlenen bu sektörde, 80 milyondan fazla insan (yani her iki yetişkinden biri) haftada beş saatini, bir veya birden fazla kuruluş için çalışarak geçirmektedir⁴².

⁴¹ Özdemir, **Ön.ver.**, (2004a), s.140.

⁴² "Endüstri Toplumundan Enformasyon Toplumuna Geçiş", <http://64.233.183.104/search?q=cache:k2iPqpKehPYJ:www.tdcif.org/2008/oi/sosyoloji2.doc+K%C3%A2r+Amac%C4%B1+G%C3%BCtmeyen+Organizasyonlarda+De%C4%9Fi%C5%9Fim+ve+Yeniden+Yap%C4%B1lanm+a&hl=en&ct=clnk&cd=51>, Erişim Tarihi: 10.06.2008.

7. KÂR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞLARDA İNTERNETİN ÖNEMİ

Özellikle, son yirmi yıldır hızla gelişen bilgisayar, iletişim ve mikro elektronik teknolojileri⁴³ ekonomide ağırlıklı hale gelmiştir. Her 18 ayda bir kapasiteleri ikiye katlanan bilgisayarları, inanılmaz işler başaran robotları ve uçsuz bucaksız telekomünikasyon olanaklarını üretimin emrine veren enformasyon teknolojisi; firmaların üretimi, düşük ücretli ve gelişmekte olan ülkelere kaydırmalarını çok kolaylaştırmıştır. Son yirmi yılda, dünyada bilgisayar, telefon ve televizyon ağlarının bilgi taşıma kapasitesinin bir milyon defadan fazla arttığını görmek, yaşanan teknoloji devriminin boyutları konusunda bilgi vermektedir. Ayrıca hızla gelişen bu enformasyon teknolojisi, yeni düşüncelerin, sistemlerin, olayların ve ürünlerin sınır tanımaksızın her yere girmesini sağlamıştır⁴⁴.

Bugüne kadar hiçbir teknolojinin yayılmadığı kadar hızlı yayılma gösteren internet, hayatın her alanı etkilemektedir. Dünyanın en hızlı gelişen sektörlerinden birisi internettir. İnternet, gelişmesinin ilk 10 yılında uzmanlar arası araştırma ağı iken, günümüzde kullanıcı sayıları açısından ve kullanım alanları bakımından en hızlı teknolojik yenilik olma özelliği taşımaktadır. Dolayısıyla internet; toplumu ve ticareti yeniden şekillendirmektedir⁴⁵. İnternet bütün zamanların en büyük iletişimi düzenleyen araçlarından birisidir.

Teknolojik gelişmeler kâr amacı gütmeyen kuruluşları da etkilemektedir. Bu kuruluşlar, yeni teknolojiyi benimsemeye devlet ve kâr amacı güden kuruluşların bir adım gerisindedir. Bunun sebebi ise, bu kuruluşların internetin önemini anlamadaki başarısızlıkları, teknik uzman ve kaynak yokluğudur⁴⁶.

Geçmişte, yeni teknolojilere uyum yavaşken, bu kuruluşlar günümüzde artan bir şekilde yeni teknolojileri kapsamına almaktadır⁴⁷. Küreselleşme süreciyle birlikte önem kazanan kâr amacı gütmeyen kuruluşların güçlendirilmesi ve etkinliklerinin artırılmasında, internetin önemi büyüktür. Bilgi toplumu çağını yaşadığımız günümüzde, iletişim teknolojilerinin doğru ve etkin

⁴³ Fatma Kocabaş-Verda Canbey Özgüler-Zerrin Aşan, İşçilerin **Bilgisayar ve İnternet Kullanımında Sendikaların Rolü**, İstanbul 2006, s.17.

⁴⁴ Aynı, s.18.

⁴⁵ Verda Canbey Özgüler, "Bilgi Ekonomisinde İstihdamın Değişen Yapısı ve İşgücü Özellikleri", **Çimento İşveren Dergisi**, C.19, S.5, (Eylül 2005), s.24-41.

⁴⁶ Dalyan, http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi_makale.php?SonucSayfa=2&yazar_adi=Figen&yazar_soyadi=Dalyan&cilt=59&sayi=1&yil=2004&makale_sira=36

⁴⁷ Doug Jamieson, "Relationship Building In Networked Age: Some Implication Of Internet For Non-profit Organizations", **Philantropist**, Vo:15, No:2, 2000, <http://www.charityvillage.com/cv/research/rofr19.html>. Erişim Tarihi: 10.06.2008.

şekilde uygulanması, tüm kuruluşlar gibi kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için de bir zorunluluk haline gelmiştir⁴⁸. Kâr amacı gütmeyen kuruluşların varlığını sürdürülebilmesi için doğru bilgiye doğru zamanda ulaşmak büyük önem taşımaktadır. Bu kuruluşların en önemli hammaddesi bilgidir. Ancak bilginin üretilmesi kadar saklanması, paylaşılması ve iletimi de önemlidir. İnternetin yoğun kullanımı bu gelişmeyi güçlendirmiştir.

İnternet kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için şu ana kadar önceden olmadığı kadar sunulan hizmette hız, düşük maliyet ve interaktif etkileşim gibi değerli bir kaynağı olası kılmaktadır⁴⁹.

İnternet, her alanda olduğu gibi kâr amacı gütmeyen kuruluşların da ihtiyaç duyduğu bir çok bilgiyi dağınık bir şekilde de olsa kapsamaktadır. Üstelik internet üzerinde birçok bilgi (en azından şimdilik) ücretsizdir. Diğer taraftan, bir modem, telefon hattı ve bilgisayarı olan herkes, internete girip aradığı bilgiye kolayca ulaşabilmektedir. Son yıllarda teknolojiye yaşanan hızlı gelişme süreci ile birlikte ortaya çıkan internet siteleri ile, gönüllülerle iletişim ve etkileşim güçlendirilmeye çalışılmıştır⁵⁰.

İnternet uygulamaları arasında önemli bir yer tutan e-posta kullanımının yaygınlaşması, iletişim alışkanlıklarımızın değişmesine neden olmaktadır. Bazı hizmetlerde kolaylık sağlamak için e-postadan yararlanılması gerekmektedir⁵¹.

İnternetin, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için taşıdığı potansiyelle ilgili olarak, araştırmacılar tarafından farklı fikirler ileri sürülmektedir. Landesmann tanıtım, kamuoyu eğitimi, sermaye artırımını, yeni üye kaydetme, hizmet götürme, taraftar kazanma, araştırma ve iletişimde internetin bu kuruluşlar tarafından kullanılabilmesine değinmiştir⁵². Oehler, internetin kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için taşıdığı önemi bağış sağlama, e-ticaret, kariyer geliştirme, gönüllü kaydetme ve bilgiyi muhafaza etmek olarak belirtmiştir⁵³. Johnson ise, gönüllü sayısını artırma, bir amaç için para toplama, taraftarlık

⁴⁸ Tülay Demiralay-İlkay Demiralay, " Küreselleşme Bağlamında STK'ların Güçlendirilmesinde Yönetim Bilişim Sistemlerinin Uygulanabilirliği", III. International NGOs Conference, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2006, s.94.

⁴⁹ Richard Civile , "Environmental Organizing On The Internet", Center for Civic Networking Whitepaper For Desktop Assistance, 1997, <http://www.techrocks.org/enviroorganizing.html>. Erişim Tarihi: 07. 07. 2008.

⁵⁰ Kocabaş-Özgüler-Aşan, **Ön.ver.**, s.58.

⁵¹ Umut Al, "Üniversite Kütüphanelerinde Bilgi Hizmetlerinin İnternet Aracılığıyla Pazarlanması", http://kutuphane.balikesir.edu.tr/bulten/kutbul_0107/1-11.pdf. Erişim Tarihi:1.07.2008

⁵² Cliff Landesmann, "Nonprofits and The World-Wide Web", **Internet Nonprofit Centre**, 1995, <http://www.nonprofits.org/lib/wesite.html>. Erişim Tarihi: 10.07.2008.

⁵³ Dalyan, http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi_makale.php?SonucSayfa=2&yazar_adi=Figen&yazar_soyadi=Dalyan&cilt=59&sayi=1&yil=2004&makale_sira=36

gibi konularda internetin eşsiz faydalara sahip olduğunu belirtmiştir⁵⁴. W.F. Kellogg Foundation tarafından kâr amacı gütmeyen kuruluşların, web siteleri, e-ticaret, bağış, reklam, hayırseverlik ve gönüllü hizmetleri amacıyla kullanılacağını ileri sürülmüştür⁵⁵.

Son yıllarda yapılan araştırmalar, kâr amacı gütmeyen kuruluşların web sitelerinin sayısı ve kuruluşlardaki e-mail kullanımının etkin bir şekilde büyüdüğünü gösterse de, bu internet potansiyelinin etkili bir şekilde kullanıldığını göstermemektedir. Gilbert'a göre kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, teknolojiye yatırım konusunu ilk defa, web sayfalarının ve e-postalarının yaratılması sırasında fark ederek, kuruluşların genel amacının ve kuruluşun çalışmalarıyla ilgili web sitelerinin yaratılmasıyla faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. World wide web'in ilk varlığı "online broşür" şeklindedir⁵⁶. Jamieson, Kanada'daki kâr amacı gütmeyen kuruluşların web sitelerini incelediğinde birkaç istisna dışında büyük ölçüde etkisiz ve sade olduklarını göstermektedir⁵⁷. Gilbert'ın yaklaşık 900 kâr amacı gütmeyen kuruluşta yaptığı araştırmaya göre; %80'e yakın kâr amacı gütmeyen kuruluşun web sitesine sahip olmasına rağmen, yalnızca %12'si e-mailin avantajlarından yararlanmak için bir strateji geliştirmişlerdir⁵⁸.

İletişim teknolojilerinin ki bunların içinden bizim konumuzla ilgili olarak bilgisayar ve internetin kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için taşıdığı öneme bakacak olursak;

a. Baskı Grubu Olması: Teknoloji, demokratik katılıma sevk edici fırsatlara imkan vermektedir⁵⁹. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, iletişim teknolojileri aracılığıyla kamuoyu oluşturarak toplumdaki sorunlar konusunda ortak bir bilinç yaratabilir. Bu kuruluşlar, toplumda eş zamanlı kolektif bilincin oluşumuna aracılık edebilmektedir. Kâr amacı gütmeyen kuruluşların geniş

⁵⁴ Martin Johnson, "Non-profit Organizations and The Internet", **First Monday**, Vo:4, No:2, 1999, http://www.firstmonday.org/issue4_2/mjhonson, Erişim Tarihi: 8.06.2008.

⁵⁵ Stephanie J. Clohesly-Thomas K. Reis, E-philantropy, volunteerism and social changemaking: A New Landscape Of Resources, Issues and Opportunies, 2000, <http://www.wkf.org/pubs/Philvol/Pub578.pdf>, Erişim Tarihi: 07.07.2008.

⁵⁶ Michael Gilbert, "The Interactivity of Environmental Web sites," **Non-Profit Site Analyzer**, 1999, <http://research.gilbert.org/siteanalyzer/archive/sa2>, Erişim Tarihi: 10.07.2008; Dalyan, http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi_makale.php?SonucSayfa=2&yazar_adi=Figen&yazar_soyadi=Dalyan&cilt=59&sayi=1&yil=2004&makale_sira=36.

⁵⁷ Jamieson, <http://www.charityvillage.com/cv/research/rofr19.html>.

⁵⁸ Michael Gilbert, "Disconnected: The First Nonprofit Email Survey," 2002, <http://research.gilbert.org/nes/disconnected>, Erişim Tarihi: 10.07.2008.

⁵⁹ Linda Jean Kenix, Nonprofit Organizations Perceptions and Uses Of The Internet, Television&New Media, Vo: 20, No: 10, 2008, <http://tvn.sagepub.com/cgi/rapidpdf/1527476408315501v1.pdf>, Erişim Tarihi:5.06.2008.

kitlelere ulaşarak kamuoyu yaratma çabaları, kitle iletişim araçlarını (radyo, TV. basın, internet vb.) ya da özel iletişim kanallarını (doğrudan posta ya da elektronik posta vb.) etkin bir biçimde yaşama geçirmeleri ile olasıdır⁶⁰.

b. Üye Sayısını Arttırma: Yeni gönüllülerin kaydedilmesinde internet başarıyla kullanılmaktadır. Bazı kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, online reklam yaparak kendilerine ulaşılabilir kılmakta ya da kendilerini bu yolla kamuoyuna duyurabilmektedir. Bu nedenle, bu kuruluşlar internet aracılığıyla çok daha fazla destekçiye ulaşabilecektir⁶¹.

c. Araştırma: Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, web ortamında yönetilen araştırmalardan önemli faydalar elde edebilir⁶².

d. Web Sitesi: Bir web sitesini yaratılmasıyla kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, faaliyetlerini, kendi finansal veri ve yıllık bilgilendirme raporlarını üyelerine duyurabilir. Web siteleri aracılığıyla kuruluşlarının vizyonu ve misyonlarını ortaya koyabilir. Bağış sahipleri, bağış yaparken bilgi kaynağı olarak kâr amacı gütmeyen kuruluşların web sitelerini kullanmaktadır. Artan bir şekilde gönüllüler de web sitelerini kullanmaktadır. Eksik ya da kötü tasarlanmış bir web sitesi, bu kuruluşun imajını da etkileyebilir⁶³.

e. Bilgi Paylaşımı: Küreselleşen dünyada bilgi ve bilginin erişilebilirliği önemli bir rekabet ortamı yaratmaktadır. Bilginin önemi her geçen gün artmakta ve doğru bilgiye doğru zamanda ulaşmak, bireyler, organizasyonlar ve toplumlar açısından önem kazanmaktadır. Bilgi toplumu kavramı hızla gelişmektedir. Bilginin üretilmesi, saklanması ve iletilmesinin önemini kavrayan bireyler, organizasyonlar ya da toplumlar, bu rekabet ortamında tutunabilmek için teknolojiyi yakından takip etmekte ve bu amaçla en uygun teknolojiyi kullanarak avantaj sağlama çabasıdadır. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar da varlığını sürdürebilmek ve gelişmelerin gerisinde kalmamak için doğru bilgiye doğru zamanda ulaşmak zorundadır. Ancak bilginin üretilmesi kadar saklanması, paylaşılması ve iletimi de önemlidir. Bilginin paylaşımında zaman ve mesafe kavramları, iletişim teknolojileri sayesinde ortadan kalkmaktadır.

⁶⁰ Gamze Yetkin Cılızoğlu-Emel Öztürk Karagöz, **Sivil Toplum Örgütlerinin Kamuoyu Oluşturma Süreci**, Petrol-İş Sendikası Ya., İstanbul, 2008, s.30.

⁶¹ Dalyan, http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi_makale.php?SonucSayfa=2&yazar_adi=Figen&yazar_soyadi=Dalyan&cilt=59&sayi=1&yil=2004&makale_sira=36.

⁶² Aynı, http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi_makale.php?SonucSayfa=2&yazar_adi=Figen&yazar_soyadi=Dalyan&cilt=59&sayi=1&yil=2004&makale_sira=36.

⁶³ Aynı, http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi_makale.php?SonucSayfa=2&yazar_adi=Figen&yazar_soyadi=Dalyan&cilt=59&sayi=1&yil=2004&makale_sira=36; Spencer, http://www.firstmonday.org/ISSUES/issue7_8/spencer/index.html.

İnternetin yoğun kullanımı, bu gelişmeyi güçlendirmiştir⁶⁴. Bu kuruluşlar bir ağ ile gönüllülerine bağlanabilir, gönüllüler ve çalışanlar için gerekli veri tabanı oluşturabilir, gönüllülerinin ve çalışanlarının ihtiyaç duyabilecekleri bilgiye kolayca ulaşmalarını sağlayabilir, kendi uzman personelini ve gönüllülerini bu konuda geliştirebilir, oluşturacağı web siteleri ile yapacağı etkinlikleri gönüllülerine duyurabilir. Böylece, kullanıcılarla iletişimde kolaylık ve zamandan tasarruf sağlanacaktır. Bilgiye daha rahat ulaşabilen kâr amacı gütmeyen kuruluş çalışanları, daha iyi analizler yapabilmektedir⁶⁵.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, sermaye ve teknik uzmanlık gerektiren kimselerin yokluğu ve internetin önemini algılamadaki yetersizlikler nedeni ile iletişim teknolojilerinden yararlanmada yavaş hareket etmektedir. İnternetin gelişmesiyle ortaya çıkan imkanlardan yararlanamayan bu kuruluşlar, zamanla etkinliklerini kaybedebilir, gönüllü sayısında ve bağış miktarlarında azalmalarla karşılaşabilir⁶⁶.

SONUÇ

İletişim alanında 20.yy'ın sonlarında ortaya çıkan baş döndürücü gelişmeler, sadece bu alanda çalışanları değil tüm insanlığı etkilemektedir. Gerçekten iletişim alanında yaşanan gelişmelerden geri kalmak, sadece kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için değil tüm örgütler için önemli bir handicap olacaktır.

Son yıllarda, dünya hızlı bir değişim sürecine girmiş bulunmaktadır. Ekonomik, sosyal ve siyasi değişimler yanında iletişim alanında yaşanan gelişmeler de toplumların yanı sıra organizasyonları da büyük ölçüde etkilemektedir. Organizasyonlar da varlıklarını sürdürebilmek için dünyamızda yaşanan bu gelişmeleri takip ederek kendilerini geliştirmek ve yenilemek durumundadır. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar da etkinliklerini artırarak gelişmek ve varlıklarını sürdürebilmek için yaşanan bu değişim sürecine ayak uydurmak zorundadır.

İçinde bulunduğumuz dönemde yöneticiler daha da artan bir ihtiyaçla organizasyonun işleyişini iyileştirmek ve kolaylaştırmak için teknolojiye nasıl faydalanacağını öğrenmek durumundadırlar. Bu kuruluşların duyarlı olmak

⁶⁴ Demiralay-Demiralay, **Önver.**, s.95.

⁶⁵ Öner, **Ön.ver.**, s.3.

⁶⁶ Dalyan, http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi_makale.php?SonucSayfa=2&yazar_adi=Figen&yazar_soyadi=Dalyan&cilt=59&sayi=1&yil=2004&makale_sira=36.

zorunda olduğu dış çevre ile ilgili bilgilere ulaşmada, gelişen bilgi teknolojisi ve internet yardımcı olmaktadır.

21 yy'ın bir iletişim çağı olması nedeniyle, kâr amacı gütmeyen kuruluşlara da bu alanda önemli görevler düşmektedir. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, gönüllüleri ve çalışanlarıyla ilişkilerine önem vermek ve yeni gönüllüler bakımından bir çekim ve cazibe merkezi haline gelmek zorundadır. Gönüllülerle, çalışanlarla ve diğer kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla iletişim konusunda, bir iletişim merkezi haline gelmek bu kuruluşları işlevsel hale getirecektir. Bu bağlamda, bu kuruluşlar, gönüllülerini ve çalışanlarını iletişim konusunda teşvik etmeli, bilgisayarların edinilmesi ve mevcut bilgisayarların geliştirilip güncellenmesini sağlama konusunda yardımcı olmalı ve gönüllülerin bu kuruluşların etkinliklerine katılımını sağlayacak araçlar geliştirmelidir.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, başta internet olmak üzere yeni teknoloji ve gelişmeleri yakından izlemeleri ve çağın gereklerine uygun şekilde onlardan en üst düzeyde yararlanmaya çalışmaları gerekmektedir.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, "teknik gelişmeyi" sağlamak amacıyla yalnız fikir vermekle kalmamalı, aynı zamanda bunun yollarını da açıklamalıdır. Örneğin, gönüllülerini ve çalışanlarını geliştirici kurslar açılmalı, geziler düzenlemeli, kurumlar arası bilgi alışverişi yapılmalı, konferanslar tertip edilmelidir. Bu kuruluşlar, otomasyonla ilgili çağdaş bilgileri kazanacakları programlara öncülük etmelidir. Bu noktada, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar internet yoluyla yürüttükleri faaliyetleri arttırmak ve bilgisayar edindirme, web alanı ve e-posta adresi verme gibi kampanyaları gerçekleştirmek yoluyla bu gelişime katkıda bulunabileceklerdir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Al Umut, "Üniversite Kütüphanelerinde Bilgi Hizmetlerinin İnternet Aracılığıyla Pazarlanması", http://kutuphane.balikesir.edu.tr/bulten/kutbul_0107/1-11.pdf. Erişim Tarihi:1.07.2008.

Arslan, Talat Nagehan, "Kâr Amaçsız Örgütler ve Stratejik Yönetim", **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, C.28, S.2, Aralık 2004.

Aydın, Davut - Sağlam Necdet - Başar Mehmet - Öztürk Muhsin, **Kâr Amacı Gütmeyen Sektör Olarak Vakıflar (Mevcut Durumları, Sorunları ve Çözüm Önerileri)**, Eskişehir,1999.

Kamu-İş; C:10, S:2/2008

Bacchiga, Alberto – Borzago, Carlo, **The Economics of Third Sector, Towards a More Comprehensive Approach.**

Baloğlu, Zekai, “2000’li Yıllarda Daha Sağlıklı Bir Demokrasi ve Sivil Toplum Nasıl Yaratabiliriz: Üçüncü Sektörün Rolü”, TÜSEV, **Daha Sağlıklı bir Demokrasi ve Toplum için Türkiye Vakıflar ve Dernekler (Sorunlar ve Değişime Yapısal Uyum Önerileri)**, İstanbul 2000.

Binay, Mehmet, “Sivil Toplum Örgütü mü, Gizli İstihbarat Teşkilatı mı?” **Büyüteç**, 20 Şubat 1997, (<http://turkiye.net/mbinay/news/analiz24.htm>), Erişim Tarihi, 24.08.2007.

Bradley, B. – Jansen, P. and Silvermen, L. “The Nonprofit Sector’s 100 Billion Opportunity”, **Harvard Business Review**, March 2003.

Cengiz, Ekrem – Kırkbir, Fazıl, “Kâr Amacı Gütmeyen Kurumlarda Müşteri Memnuniyeti ve Hizmet Kalitesi İlişkisi: Karadeniz Bölgesi Örneği, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C.21, S.1, 2007.

Cılızoğlu, Yetkin Gamze – Karagöz, Öztürk Emel, **Sivil Toplum Örgütlerinin Kamuoyu Oluşturma Süreci**, Petrol-İş Sendikası Ya., İstanbul, 2008.

Ciğerdelen, Tümay “Sivil Toplum Kuruluşlarında İnsan Kaynaklarının Yapısı ve Yönetimi”, **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F. II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bildiriler Kitabı**, Çanakkale, 2005.

Civille, Richard, “Environmental Organizing On The Internet”, Center for Civic Networking Whitepaper For Desktop Assistance, 1997, <http://www.techrocks.org/enviroorganizing.html>, Erişim Tarihi: 07.07.2008.

Clohesly, J. Stephanie - Reis K. Thomas, E-philantropy, volunterism and social changemaking: A New Landscape Of Resources, Issues and Opportunies, 2000, <http://www.wkf.org/pubs/Philvol/Pub578.pdf>. Erişim Tarihi: 07.07.2008.

Connor, Daniel Tracy, **The Nonprofit Organization Handbook**, McGRAW-Hill Book CompAny, 1980.

Dalyan, Figen, “İnternetin Kar Amacı Gütmeyen Organizasyonlar İçin Taşıdığı Potansiyel ve Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfında Bir Uygulama”, **SBF. Dergisi**, 2004, C.59, S.1,S.2,http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi_makale.php?SonucSayfa=2&yazar_adi=Figen&yazar_soyadi=Dalyan&cilt=59&sayi=1&yil=2004&makale_sira=36. Erişim Tarihi:30.06.2008.

- Demiralay, Tülay-Demiralay, İlkay,” Küreselleşme Bağlamında STK’ların Güçlendirilmesinde Yönetim Bilişim Sistemlerinin Uygulanabilirliği”, III International NGOs Conferance, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2006.
- Drucker, F. Peter, **Managing The Non-Profit Organization**, Oxford, 1990.
- Drucher, F. Peter, “What Business Can Learn From Nonprofits”, **Harward Business Review**, July-August 1989.
- Erkan, H., **Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme**, Türkiye İş Bankası Kültür Ya.: 326, İstanbul.
- Gilbert Michael, "Disconnected: The First Nonprofit Email Survey," 2002, <http://research.gilbert.org/nes/disconnected>, Erişim Tarihi: 10.07.2008.
- Gilbert Michael, "The Interactivity of Environmental Web sites," **Non-Profit Site Analyzer**, 1999, <http://research.gilbert.org/siteanalyzer/archive/sa2>, Erişim Tarihi: 10.07.2008.
- İnal, Emin M.- Biçkes Mehmet D., “Kâr Amaçsız Kuruluşların Sorunlarının Çözümünde Pazar Yönlülük Teorisi”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.26, Ocak-Haziran 2006, <http://iibf.erciyes.edu.tr/dergi/sayi26/einal.pdf>. Erişim Tarihi: 10.05.2008.
- Jamieson, Doug, “Relationship Building in Networked Age: Some Implication Of Internet For Non-profit Organizations”, **Philantropist**, Vo:15, No:2, 2000, <http://www.charityvillage.com/cv/research/rofr19.html>, Erişim Tarihi:10.06.2008.
- Johnson, Martin, Non-profit Organizations and The Internet, **First Monday**, Vo:4, No:2, 1999, http://www.firstmonday.org/issue4_2/mjhonson, Erişim Tarihi: 8.06.2008.
- Kenix, Jean Linda, Nonprofit Organizations Perceptions and Uses Of The Internet, Television&New Media, Vo: 20, No: 10, 2008, <http://tvn.sagepub.com/cgi/rapidpdf/1527476408315501v1.pdf>. Erişim Tarihi:5.06.2008.
- Kocabaş, Fatma –Özgüler, Canbey Verda –Aşan Zerrin, İşçilerin **Bilgisayar ve İnternet Kullanımında Sendikaların Rolü**, İstanbul 2006.
- Landesmann, Cliff, “Nonprofits and The World-Wide Web”, **Internet Nonprofit Centre**, 1995, <http://www.nonprofits.org/lib/wesite.html>. Erişim Tarihi: 10.07.2008.

Kamu-İş; C:10, S:2/2008

Monjardino, Carlos, “Avrupa’da ve Dünya’da Üçüncü Sektör Hareketi”, **Daha Sağlıklı bir Demokrasi ve Toplum için Türkiye Vakıflar ve Dernekler (Sorunlar ve Değişime Yapısal Uyum Önerileri)**, TÜSEV Ya, İstanbul 2000.

OECD, “Non-Profit Institutions-NPIS”, **Glossary of Statistical Terms**, (Çevrimiçi): <http://cs3-hq.oecd.org/scripts/stats/glossary/detail.asp?ID=1822>, Erişim Tarihi: 10.7.2008.

Oster, Sharon, **Strategic Managment for Nonprofit Organizations**, Prentice-Hall, 1995, Oxford.

O’Neill, Michael, **The Third America**, The Jossey-Boss Nonprofit Sector Series, California, 1989.

Öner, M. Atilla, **Kavram Kargaşası, Üçüncü Sektör?=Sivil Toplum**, <http://www.toplum.org/makale/3.sektor-genis.pdf>, Erişim Tarihi: 5.11.2007.

Özdemir, Süleyman, “Kar Gütmeyen Kuruluşlar ve Sosyal Refahın Sağlanmasında Artan Rolü”, **Sosyal Siyaset Konferansları**, S.48, İstanbul, İ.Ü. İktisat Fakültesi Ya., 2004a.

Özdemir, Süleyman, **Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti**, İstanbul Ticaret Odası Ya No:64, İstanbul, 2004b.

Özgüler, Canbey Verda, “Bilgi Ekonomisinde İstihdamın Değişen Yapısı ve İşgücü Özellikleri”, **Çimento İşveren Dergisi**, C.19, S.5, Eylül 2005.

Sağlam, Necdet, “Avrupa Birliğinde ve Türkiye’de Vakıflar”, **Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi**, Temmuz-Eylül 2006.

Sağlam, Necdet, “Non-Govermental Organisation (NGO) Policy In The European Union and Turkey”, Peter G. Xuereb, **The European And The Mediterranean (The Mediterranean’s European Challenge)**, Volume V, European Documentation and Research, Centre University of Malta, 2004.

Salamon, M. Lester - Helmut K. Anheir, “The Civil Society Sector”, **Society**, Vo.:34, No:2, Jan/Feb.1997.

Salamon, M. Lester - Anheir L. H., **The Emerging Sector: An Overview**, The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies, Baltimore, (1994), s.3; CIRIEC, **The Enterprise and Organisations of The Third Sector: A Strategic Challenge for Employment**, Liege, Ciriec, 2000.

Salamon, M. Lester, "The Third Sector and Voluntering in Global Perspective", **The 17th Annual International Association of Volunteer Effort Conference**, Amsterdam, The Netherland, January, 2001, <http://www.jhu.edu/ccss/publications/speeches/index.html>. Erişim Tarihi: 5.06.2008.

Schearer, Bruce, **The Role of Philantroph in International Development**, <http://www.icln.org/gendocs/rolephil.htm>, 1998. Erişim Tarihi: 5.06.2008

Schupput, Folke Gunnor, "State Market, Third Sector", **Nonprofit and Voluntary Sector** Quartely, 20, No.2, 1994.

Seibel, W. and Anheir H., "Sociological and Political Science Approaches to Third Sector" **The Third Sector Comparative Studies of Nonprofit Organizations**, Ed. Seibel-Anheir, Newyork, 1990.

Smith, A. – Baldwin, R. - White E., "The Nonprofit Sector Series", **The Nonprofit Organization Handbook**, Ed. Trayee Daniel Connors, Second Ed., 1988.

Spencer, Tessa, "The Potential of The İnternet For Nonprofit Organizations", http://www.firstmonday.org/ISSUES/issue7_8/spencer/index.html. Erişim Tarihi:10.07.2008.

Şimşek, Birgül, **Üçüncü Sektör, Kavramlar ve İşlevleri Açısından İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 1995.

Wolfenson, D. James, **A Proposal for a Comprehensive Development Framework**, <http://www.worldbank.org7cdf-text.htm>, January 21, 1999, Erişim Tarihi: 5.06.2008.

"Endüstri Toplumundan Enformasyon Toplumuna Geçiş", <http://64.233.183.104/search?q=cache:k2jPgpKehPYJ:www.tdcif.org/2008/oi/sosyoloji2.doc+K%C3%A2r+Amac%C4%B1+G%C3%BCtmeyen+Organizasyonlarda+De%C4%9Fi%C5%9Fim+ve+Yeniden+Yap%C4%B1lanma&hl=en&ct=clnk&cd=51>, Erişim Tarihi: 10.06.2008.

<http://www.globalpolicy.org/ngos/docs99/montreal.htm>., World Civil Society Conference, Canada, December 8, 1999, Erişim Tarihi: 5.06.2008.